

Yliopiston pitkä marssi Palosaarelle

Mauri Palomäki ja Ilkka Virtanen

Vaasan yliopiston ensimmäinen rakennusvaihe Palosaarella on valmistunut ja yliopiston kauppatieteelliset tiedekunnat, hallintovirasto sekä laskentakeskus ovat siirtyneet uusiin tiloihin yliopistokampuksella jo ennestään olevien toimintojen seuraksi. Yliopiston Raastuvankadun tilat ovat edelleen täydessä käytössä. Muuttotapahtuman juhlistamiseksi yliopisto ja ylioppilaskunta järjestävät keskiviikkona 23.11.94 yhteisen muuttomarssin, jossa muuttaneiden yksiköiden edustajat toteuttavat siirtymisen keskustasta Palosaarelle vielä kerran, nyt kaikki yhdessä ja jalkaisin marssien. Tapahtumaan liittyen professorit Mauri Palomäki ja Ilkka Virtanen tarkastelevat oheisessa kirjoituksessa sitä yli kymmenen vuotta kestänyttä prosessia, "pitkää marssia", joka lopulta on johtanut Palosaaren uusien tilojen saamiseksi käyttöön. Kirjoittajat ovat kumpikin toimineet hankkeen suunnittelun ja toteutuksen aikana yliopiston rehtoreina sekä Vaasan korkeakoulurakentamisen suunnittelua koordinoivassa rakentamisen yhteistyöryhmässä puheenjohtajana ja jäsenenä.

Vaasan Kauppakorkeakoulu rakennutti yksityisen kautensa loppuvuosina 1970-luvun puolivälissä Raastuvankadulle uuden kirjasto- ja laitosrakennuksen tontilla jo aikaisemmin olleiden kauppaoppilaitoksen entisen päärakennuksen ja sen lisärakennusten täydennykseksi. Valtion korkeakouluksi vuonna 1977 muuttuneella kauppakorkeakoululla oli näin käytössään varsin hyvät ja ajanmukaiset toimitilat. Seurannut kasvu ja toiminnan laajentuminen monialaiseksi korkeakouluksi 1980-luvun alussa aikaansaivat kuitenkin pian tilanteen, jossa tilat alkuperäisellä tontilla kävivät jälleen riittämättömiksi. Seurasi hajaantuminen Vaasan kaupunkirakenteeseen. Tuli aika etsiä uusia ratkaisuja tilakysymykselle.

Valtioneuvosto perustikin 1980-luvun alussa tilatarpeita selvittämään Vaasan korkeakoulujen rakentamisen neuvottelukunnan, joka jätti loppuvuodesta 1982 opetusministeriölle selvityksen sekä korkeakoulujen tilatarpeista että uudisrakentamisen eri vaihtoehtoista. Neuvottelukunnan ja sen seuraajan, rakentamisen yhteistyöryhmän, puheenjohtajana on alusta asti toiminut professori Mauri Palomäki. Ilkka Virtanen tuli jäseneksi rehtorikautensa alkaessa 1987. Vuoden 1982 selvityksessä uusien tilojen tarve tuli selkeästi esiin. Samoin tuli selväksi se, että Raastuvankadun tontilta tai sen välittömästä läheisyydestä ei ollut löydettävissä riittävästi laajennustilaa. Korkeakoululle, tulevalle yliopistolle, tuli etsiä kokonaan uusi alue.

Puuvillatehtaan alue valittiin

Yliopistotarpeisiin soveltuvia rakentamisvaihtoehtoja löydettiin useita, mm. Vaskiluodosta, Kokkolan tien varresta Bölestä ja entiseltä Vaasan Puuvillatehtaan alueelta. Viimeksi mainittu katsottiin alueista selvästi parhaimmaksi. Selvityksen jälkeen ryhdyttiinkin toimenpiteisiin alueen saamiseksi Vaasan korkeakoulujen käyttöön. Puuvillatehtaan alueen tulemisen mukaan tonttivalintoihin aiheutti alun perin onneton (tai onnellinen) sattuma. Alueella sijainnut vanha tervavarasto oli kärehtänyt palamaan joskus 1970-luvun alkupuolella. Valtavaa savupilveä ikkunastaan tarkkaillut rehtori Palomäki sai tuolloin ajatuksen, että tervasoihdun sammuttua alueelle tulisi viedä tieteen soihtu läntisen Suomen kehitystä ohjaamaan. Näin sitten kävikin.

Kesällä 1984 valtio ja Vaasan kaupunki tekivät esisopimuksen runsaan 6 ha määrällän hankkimisesta em. alueelta valtiolle korkeakoulutonttia varten. Saman vuoden lopulla julistettiin yleinen arkkitehtikilpailu alueen suunnittelemiseksi korkeakoulukäyttöön. Esisopimus

tonttikaupasta vahvistettiin virallisella kauppakirjalla helmikuussa 1985. Lokakuussa samana vuonna julistettiin arkkitehtikilpailun tulokset. Voittanut ehdotus oli Käpy ja Simo Paavilaisen suunnitelma "Setterbergin kampa", joka myös valittiin jatkosuunnittelun pohjaksi.

Rakennuttajan puolelta jatkosuunnittelu käsitti mm. koko alueen maankäyttösuunnitelman sekä ensimmäisen rakennusvaiheen perustamissuunnitelman ja esisuunnitelman laatimisen. Kaupungin tehtävänä oli laatia alueelle tarkoituksenmukainen asemakaava. Alueen maankäyttösuunnitelma valmistui tammikuussa 1987, I vaiheen perustamissuunnitelma saman vuoden toukokuussa ja esisuunnitelma hyväksyttiin opetusministeriössä lopullisesti helmikuussa 1990. Samana vuonna valmistui myös alueen asemakaava.

Suunnitteluprosessin hitaus yllätys

Varsinaista rakentamista edeltävä suunnittelu oli siis vaatinut 8 vuotta. Kun hankkeeseen lähdettiin, korkeakoulun piirissä vallitsi toive pikavuorosta välillä Keskusta - Palosaari. Totesimme kuitenkin pian joutuneemme vakiovuoron kyytiin, vieläpä hitaanpuoleiseen sellaiseen. Ensimmäinen pettymys oli, että korkeakoulu ei voinut kerralla päästä uusiin tiloihin vaan projekti tulisi jaettavaksi neljään eri vaiheeseen. Matkalla tuli olemaan myös paljon pysäkkejä (edellä mainittu vain osa etapeista, keskeisimmät), ja seisonta-aika kullakin pysäkillä oli usein tavattoman pitkä. Hankkeessa tiiviisti mukana olevista tuntui useasti siltä, että suunnittelujärjestelmää luotaessa oli kiinnitetty erityisesti huomiota näiden pysäkkien olemassaoloon ja sijoitteluun. Paikallaan pysyvään ikiliikkujaan joutuminenkin oli lähellä: seuraavaa pysäkinväliä ei voitu kulkea, koska koko matkan rahoitus ei ollut järjestyksessä, rahoitusta taas ei voitu saada, koska suunnittelu ei ollut edennyt riittävän pitkälle. Varsinaiseen suunnitteluun käytetty aika jäikin huomattavasti lyhyemmäksi kuin eri vaiheen hyväksymispäätösten odotteluun kulunut aika.

Uusi vuosikymmen toi ratkaisun

Tärkeä virstanpylväs saavutettiin helmikuussa 1990, kun opetusministeriö vahvisti ensimmäisen rakennusvaiheen esisuunnitelman ja kehotti rakennushallitusta ryhtymään saman tien hankkeen toteuttamisen edellyttämiin toimenpiteisiin. Myös hankkeen rahoitus oli järjestyksessä. Ensimmäinen suunnittelukokous pidettiin toukokuussa 1990 ja kokouksia jatkettiin kuukausittain aina rakentamisen aloittamiseen, vuoden 1992 loppuun, asti. Yliopistoa suunnitteluryhmässä edusti rehtori Ilkka Virtanen. Kahdet luonnospiirustukset, rakennuslupapiirustukset ja varsinaiset työpiirustukset käsittävä suunnitteluvaihe vaati siis yli kahden vuoden työn. Työ eteni koko ajan eikä harmillisia pysähdyksiä ollut. Kaksi uhkaavaa, mutta väistettyä viivytystekijää jouduttiin kuitenkin kokemaan.

Keväällä ja kesällä 1990 esitettiin eräiden yhteistyötahojen ja muunkin ympäristön toimesta voimakkaita vaatimuksia sille, että yliopiston sijoittumispaikka tulisi ottaa uuteen harkintaan ja uudisrakentaminen toteuttaa ABB Strömbergin naapuruuteen Melaniemeen. Alue olisi sinänsä ollut käyttökelpoinen - hyväkin - yliopistorakentamiseen, esitys vain oli useita vuosia liian myöhäinen. Suunnittelukierroksen aloittaminen alusta olisi merkinnyt parhaimmillaankin muutaman vuoden viivästystä hankkeelle. Nyt laman ja sen vaikutukset yliopistomaailmassa kokeneina voimme vain todeta, että viiveestä olisi tullut vähintään vuosikymmenen mittainen. Alkuperäisen suunnitelman mukaisesti toteutettu rakennushankkeemme kun on toistaiseksi viimeinen Suomessa aloitettu yliopistorakentamiskohde.

Ensimmäiset varsinaiseen rakentamiseen varatut määrärahat olivat vuoden 1992 budjetissa. Syksyllä 1992 rehtori Ilkka Virtanen sai kuitenkin epävirallisen tiedon, että tulevilla lisäbudjetilla

oli tarkoitus toteuttaa säästöjä vielä kuluvan vuoden budjettiin liittyen. Opetusministeriön hallinnonalalla säästön kohteeksi joutuisivat vuonna 1992 aloitettavaksi tarkoitetut, mutta vielä aloittamattomat rakennushankkeet. Vaasan yliopiston hanke oli tällainen. Aikaa tilanteen pelastamiseksi oli vajaa viikko. Mutta se viikko riitti, koska yliopistolla oli riittävästi ja riittävän arvovaltaisia tukijoita. Maaherra Westergård ja kaupunginjohtaja Turunen mm. tulivat yliopiston rinnalle painottamaan hankkeen välittömän aloittamisen tärkeyttä. Yhteydenotot valtionvarainministeriön valmistelijoihin ja viime kädessä läänin kansanedustajiin ja ministereihin pelastivat pääosan määrärahoista niin että rakentamiseen vielä vuoden 1992 puolella päästiin. Ilman pääministeri Ahon ja ministeri Norrbackin vahvaa panosta valtioneuvostossa operaatio olisi tuskin onnistunut. Maakunnasta peräisin olevien päättäjien määrätietoista toimintaa hankkeen hyväksi oli tarvittu useasti ennenkin, mm. aivan alkuvaiheissa arkkitehtikilpailun aloittamisen yhteydessä, kun ministerit Pihlajamäki ja Björkstrand nostivat jähin joutuneen hankkeen uudelleen päätettäväksi.

Rakentamaan jouluviikolla 1992

Rakentamaan siis päästiin aivan loppuvuodesta 1992. Hankkeen pääurakoitsijana toimi Pohjansepot Oy, jonka koneet aloittivat maankaivutyöt jouluviikolla 1992. Peruskiveä päästiin muuraamaan toukokuussa 1993 pääministeri Ahon ollessa ensimmäinen muuraaja. Harjannostajaisia vietettiin lokakuussa 1993 mm. opetusministeri Uosukaisen ja rakennushallituksen pääjohtaja Mäkisen ollessa kutsuvieraiden joukossa. Rakennuksen vastaanottotarkastus oli lokakuussa 1994, mutta eräät viimeistelytyöt jatkuvat vielä marraskuunkin ajan jokapäiväisen käytön ohessa.

Yli kymmenen vuotta kestänyt yliopistorakentamisen projekti on ollut tavattoman monisäikeinen tapahtumien prosessi. Motivaatio nykyaikaisten ja tarkoituksenmukaisten tilojen saamiseksi on ollut yliopiston piirissä korkea. Usko hankkeen toteutumiseen on kuitenkin ollut ajoittain lujilla. Byrokratia on asetellut esteitään, raha on ollut tiukalla ja muilla on useasti tuntunut olevan akuutimpia tarpeita. Samoihin aikoihin (1968 - 71) aloittaneista korkeakouluista Joensuu ja Lappeenranta ovat saaneet valmiiksi 4 vaihetta, Kuopio 3 ja 1980 aloittanut Rovaniemikin 2. Yksityisen korkeakoulun mukana siirtynyt rakennuskanta antaa tietysti osaselityksen Vaasan joutumiselle jonon viimeiseksi.

Tässä vaiheessa voi kuitenkin jo todeta: hyvää kannattaa odottaa pitempäänkin. Valittu alue on osoittanut toimivuutensa. Sijainti on hyvä ja vieressä oleva tehdaskiinteistö on toiminut erinomaisena puskurina pitkän odotusvaiheen aikana. Samoin itse uudisrakennus. Arkkitehtuurinsa osalta se on saanut pelkästään ylistäviä lausuntoja. Lähikuukaudet osoittavat, ovatko tilat myös toiminnallisesti onnistuneet. Ensi kokemukset viittaavat siihen, että näin on asian laita. Vaasa on saanut erinomaisen lisän maineikkaitten arvoraakennustensa sarjaan.

(Pohjalainen 23.11.1994, 2.)